

Feljegyzés
a Kúria devizahiteles pereket tárgyaló bírának 2016. november 28. napján tartott
értekezletéről
a 2014. évi XXXVIII., a 2014. évi LX. és a 2014. évi LXXVII. törvényeknek a hatályuk
alá tartozó szerződések érvényességére gyakorolt hatása tárgyában

I. A Fővárosi Ítéletábrán 2016. október 10-én megtartott szakmai értekezleten felmerült egy olyan elvi megközelítés, miszerint a 2014. évi XXXVIII. törvény, a 2014. évi LX. törvény és a 2014. évi LXXVII. törvény rendelkezései olyan egymásra épülő rendszert alkotnak, amely az e törvények hatálya alá tartozó szerződések érvénytelenségét maradéktalanul kiküszöbölte, ezért e szerződések vonatkozásában újabb érvénytelenségi per eredménnyel nem indítható.

II. Ez az elvi megközelítés olyan tartalmat tulajdonít a 2014. évi XXXVIII. törvény, a 2014. évi LX. törvény és a 2014. évi LXXVII. törvény rendelkezéseinek, amely azok szövegéből – az alábbiak szerint – sem a klasszikus értelmezési szabályok, sem az Alaptörvény 28. cikke alkalmazásával nem vezethető le.

1. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvény (Dh1.tv.) címéből és preambulumból¹, továbbá a törvényjavaslat miniszteri indokolásából² egyértelműen kitűnik, hogy a Dh1.tv. 3. §-a és 4. §-a nem önálló anyagi jogi rendelkezések, amelyek új érvénytelenségi okot tételeznek, hanem a 2/2014. PJE határozatban foglalt jogértelmezés minél gyorsabb és hatékonyabb érvényre juttatását hivatottak elősegíteni.

A Dh1.tv. 3. §-a és 4. §-a ennek megfelelően az 2/2014. PJE határozat 2. és 3. pontjában meghatározott körben mondja ki egyes szerződési kikötések érvénytelenségét.

A Dh1.tv. 3. §-ának (2) és (3) bekezdése – ezt a 3. §-hoz fűzött miniszteri indokolás kifejezetten ki is mondja – a 2/2014. PJE határozat 3. pontjában és az ahhoz fűzött indokolásban kifejtetteknek megfelelően határozza meg az árfolyamrész tisztességtelensége miatt érvénytelen [v. ö. Dh1. tv. 3. § (1) bekezdés] kikötés helyébe lépő rendelkezés tartalmát. Hangsúlyozni kell, hogy a 2/2014. PJE határozat 3. pontja és az ahhoz fűzött indokolás szerint ebben az esetben nem kerül sor a szerződés érvényessé nyilvánítására, hanem arról van szó, hogy az eltérő tartalmú kikötés érvénytelensége miatt a Ptk. 231. §-ának (2) bekezdésében foglalt diszpozitív rendelkezés válik a szerződés részévé.³

Tekintettel arra, hogy 2/2014. PJE határozat 2. pontja az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó szerződési kikötés tisztességtelenség miatti semmisségét csak arra az esetre mondta ki, ha az nem felel meg a 2/2012. PK vélemény 6. pontjában meghatározott elveknek, ezért a Dh1.tv. 4. §-ának (1) bekezdése csak megdönthető vélelmet állított fel a mellett, hogy az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó szerződési kikötés semmis, és lehetőséget biztosított a pénzügyi intézmények számára, hogy e vélelmet megdöntve bizonyítsák, hogy a kikötés megfelel a 2/2012. PK vélemény 6. pontjában meghatározott elveknek. Itt valójában nem történt más, mint a törvény megfordította a bizonyítási

¹ „A Kúria 2/2014. számú PJE határozatából származó egyes követelmények érvényre juttatása, valamint a további intézkedések előkészítése érdekében az Országgyűlés a következő törvényt alkotja:”

² „A Kúria 2/2014. Polgári jogegységi határozatában (a továbbiakban: PJE határozat) iránymutató döntést hozott a fogyasztói hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekben foglalt egyes szerződéses rendelkezések tisztességtelenségéről. A Kúria döntése a Ptk.-ban foglalt tisztességtelenség fogalmára vonatkozó jogértelmezés, amely kizárólag a bíróságok számára kötelező, azonban az abban kifejtett jogelvek általános jellegük révén a jogviszonyok széles körét érintik.

Annak érdekében, hogy ezek az elvek közvetlenül is érvényre jussanak, a törvény jogszabályi szintre emeli a Kúria jogegységi határozatában rögzített elveket. A törvény a Kúria jogértelmezését teszi általános érvényűvé, mindenki számára kötelezővé. A törvény nem mond ki új anyagi jogi szabályokat, nem állapít meg új jogelveket a fogyasztói hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződésekre vonatkozóan, csupán a Kúria jogértelmezését kodifikálja. Ez lehetővé teszi, hogy a fogyasztók széles tömegei számára elkerülhetővé váljon az időigényes és költséges perindítás, ami a bírósági szervezetrendszer is túlterhelné.” [Általános indokolás 1. pont]

³ „A jogegységi határozat ugyanis tisztességtelenné minősítette a különmemű árfolyam alkalmazását, aminek a következménye, hogy a tisztességtelen rendelkezések helyébe a Ptk. diszpozitív rendelkezései lépnek.”

terhet, és külön eljárási rendet [Dh1.tv. 6-15. §§] alkotott a vélelem megdöntésére. A 2/2014. PJE határozat 2. pontjához fűzött indokolás⁴ nyomán azonban a szerződés érvényessé nyilvánítására nem, pusztán az egyoldalú szerződésmódosításra lehetőséget adó szerződési kikötés mellőzésére kerül sor. Ez egyértelműen kitűnik a 2014. évi XL. törvény 4. §-ában foglalt rendelkezésekből is.

2. A Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló 2014. évi XL. törvény (Dh2.tv.) céljai között sem szerepelt a hatálya alá tartozó kölcsönszerződések érvényessé nyilvánítása vagy módosítása.

A törvényjavaslat miniszteri indokolása szerint „[a] Kúriának a pénzügyi intézmények fogyasztói kölcsönszerződéseire vonatkozó jogegységi határozatával kapcsolatos egyes kérdések rendezéséről szóló 2014. évi XXXVIII. törvényben rögzített elszámolás szabályairól és egyes egyéb rendelkezésekről szóló törvényben elsődlegesen az érvénytelen szerződéses rendelkezések alapján szükségessé váló elszámolás kérdéseit kell szabályozni. [...] Az érvénytelen szerződéses kikötések alkalmazása következtében ugyanis a fogyasztók javára túlfizetés keletkezett. A törvény alapján ezeket a múltbeli túlfizetéseket kell a pénzügyi intézményeknek a fogyasztókkal a jelenben elszámolni” [Általános indokolás 1. pont].

A miniszteri indokolás külön hangsúlyozza, hogy nem új, különös anyagi jogi rendelkezéseket akarnak megalkotni, hanem az általános polgári jogi szabályokat kívánják erre az esettípusra adaptálni: „[a] törvény az elszámolás általános polgári jogi szabályait határozza meg, a részletszabályokat alsóbb szintű jogszabály, MNB-rendelet tartalmazza. A törvény a Ptk.-val összhangban rendezi a fogyasztókkal való elszámolás szabályait. [...] A törvény egyik fő célja az érvénytelen szerződéses kikötések miatt a fogyasztók javára mutató túlfizetések elszámolása. [...] Az ilyen jellegű múltbeli túlfizetések elszámolására jelenleg sem kötelező érvényű jogegységi határozat, sem pedig kifejezetten ezt rendező egyedi bírósági döntés nincs. Emiatt a jogalkotónak a bírói gyakorlat szélesebb körű elemzéséből merítő és a polgári jog elveit szem előtt tartó absztraktabb jogértelmezés útján kellett az elszámolás általános elveit meghatározni. A törvény olyan általános elszámolási szabályokat rögzít, amelyeket az egyedi perekben a Ptk. értelmezése alapján a bíróság is alkalmazna. Az elszámolás általános szabályait azért indokolt a törvényben meghatározni, mert ezek hiányában a bíróságokra hárulna a feladat, hogy az elszámolási kérdéseket rendezzék” [Általános indokolás 4. és 5. pont].

Megjegyzendő, hogy a törvényjavaslat általános indokolásának 4. pontja fel is sorolja, hogy mely kérdések rendezésére terjed ki a törvény tárgyi hatálya, és ezek között az érvénytelenség kiküszöbölése nem szerepel.⁵

A Dh2.tv. 37-40. §§-ai ezzel szemben kifejezetten szabályozzák azt az esetkört, amikor a törvény hatálya alá tartozó szerződés érvényességét az elszámolás megtörténtét követően is vitatják. Ha a jogalkotónak az lett volna a célja, hogy a törvény hatálya alá tartozó szerződések érvényessége többé ne legyen vitatható, akkor azt e rendelkezésekben kifejezetten ki kellett volna mondania. Ilyen rendelkezést azonban a Dh2.tv. 37-40. §§-ai nem tartalmaznak, pusztán azt követelik meg, hogy a törvény hatálya alá tartozó szerződésekkel kapcsolatos érvénytelenségi peren a felperes az

⁴ „Amennyiben a fogyasztó hátrányára a szerződésmódosítást egyoldalúan lehetővé tevő szerződéses rendelkezések tisztességtelennek bizonyulnak, a 2/2012. (XII. 10.) PK vélemény 8. pontjában rögzített jogkövetkezmények alkalmazandók, vagyis a tisztességtelennek bizonyult egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő rendelkezések nem váltanak ki joghatást; a szerződés azonban e kikötések mellőzésével változatlan feltételekkel köti a feleket.”

⁵ Az indokolás szerint: „a törvény az alábbi kérdések rendezésére terjed ki:

- az elszámolás módja;
- az elszámolás menete;
- a forint hitelekre, valamint a devizában nyújtott és devizában is törlesztett fogyasztói kölcsönszerződésekre vonatkozó külön szabályok;
- a felfüggesztett perekre és a végrehajtási eljárásokra irányadó speciális eljárási rendelkezések;
- 18 hónapos kamatmoratórium;
- számviteli és adózási rendelkezések;
- a 2014. évi XXXVIII. törvény szükségessé vált módosítására vonatkozó rendelkezések.

érvénytelenség további jogkövetkezményeinek (érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás) alkalmazását is kérje. Ennek a rendelkezésnek nem lenne értelme, ha az ilyen keresetek nem lennének érdemben elbírálgathatóak, illetve eleve nem lehetnének érdemben alaposak. Ezt megerősíti a Dh2.tv. – az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény 28. §-ával beiktatott – 37/a. §-a, amely kifejezetten előírja az elszámolási szabályok alkalmazását a kereset alapossága esetén.

3. Az egyes fogyasztói kölcsönszerződések devizanemének módosulásával és a kamatszabályokkal kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2014. évi LXXVII. törvény (Forintosítási tv.1.) 3. §-ának (1) és (5) bekezdései kifejezetten úgy rendelkeznek, hogy „[a] fogyasztói kölcsönszerződés az e törvényben meghatározottak szerint a törvény erejénél fogva módosul”, és „[a] szerződés módosulásának hatálya a fordulónapra visszamenően áll be”.

A Forintosítási tv. rendelkezései tehát anyagi jogi szempontból a régi Ptk. 226. §-ának (2) bekezdése szerinti, jogszabállyal történő szerződésmódosításnak, és nem a szerződés – a régi Ptk. 237. §-ának (2) bekezdése szerinti – érvényessé nyilvánításának feleltethető meg. Ki kell emelnünk ugyanis, hogy az érvénytelenség oka mindig a szerződés megkötésekor áll fenn, így annak kiküszöbölésére is csak a szerződés megkötésére visszamenő (ex tunc) hatállyal kerülhet sor, szemben a jogszabállyal való szerződésmódosítással, amely viszont – alkotmányossági megfontolásokból – csak a hatályba lépést követő időszakra kiterjedő (ex nunc) hatállyal érintheti a szerződés tartalmát.

Ezt az értelmezést alátámasztja a törvényjavaslathoz fűzött általános miniszteri indokolás is, miszerint „[a] törvény elsődleges célja, hogy a jövőre nézve megszüntesse a fogyasztókat terhelő árfolyamkockázatot, tehát a deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződések tekintetében a pénzügyi intézmények kötelesek lesznek a törvényben meghatározott feltételekkel, határidővel és az ott részletezett eljárásrend szerint a teljes tartozást forintkövetelésre átváltani. A törvény célja, hogy a fogyasztók részére az összes körülmény mérlegelésével a legkedvezőbb pénzügyi feltételek kerüljenek rögzítésre”.

Az érvénytelenség orvoslását már csak azért sem lehet a törvény céljának tekinteni, mert a törvényjavaslathoz fűzött általános miniszteri indokolás leszögezi: „[a]z átváltási árfolyam meghatározása során nem lehetett figyelmen kívül hagyni, hogy a Kúria jogegységi döntése arra a következtetésre jutott, hogy az árfolyamkockázat az érvényes szerződések esetén a hiteladóst terheli. A deviza és devizaalapú hitelek kamata mindig is jóval alacsonyabb volt, mint az ugyanabban az időpontban azonos hitelcélra nyújtott forinthiteleké. Minderre tekintettel azt is szem előtt kellett tartani, hogy a forinthitelek se kerüljenek méltánytalanul hátrányos helyzetbe a deviza, illetve a devizaalapú hitelek adósaihoz képest. A törvényben rögzített, forintosításra irányadó árfolyamok ezt a szempontot is érvényesítik”.

A fentiekből adódóan egyértelmű, hogy a törvény abból indul ki, hogy „az árfolyamkockázat az érvényes szerződések esetén a hiteladóst terheli”, és az a célja, hogy e szerződések tekintetében „a jövőre nézve megszüntesse a fogyasztókat terhelő árfolyamkockázatot”. Ebből okszerűen következik, hogy azt az esetet szabályozza, amikor a szerződés érvényes, és az árfolyamkockázat a hiteladóst terheli, és az adóst az árfolyamkockázattól a jövőre nézve kívánja mentesíteni. Ez nem ugyanaz az eset, mint amikor a szerződés az árfolyamkockázat telepítése miatt a 2/2014. PJE határozat 1. pontjának harmadik bekezdése szerint érvénytelen, és ezt az érvénytelenséget kell a szerződési tartalom módosításával kiküszöbölni.

Még világosabb, hogy a Forintosítási tv.1. célja nem az érvénytelenségi okok jogszabállyal történő kiküszöbölése abból, hogy a Forintosítási tv.1. 9. §-ának (1) bekezdése szerint az a díj, jutalék és költség, amely e § hatálybalépése előtt *érvényesen* került a fogyasztói kölcsönszerződésben megállapításra, a szerződés része marad. A Forintosítási tv.1. 9. §-ának (1) bekezdése tehát kifejezetten utal arra, hogy a szerződés csak a kirovó pénznem és a kamatfeltételek tekintetében módosul,⁶ az egyéb érvényes feltételek továbbra is a szerződés részét képezik, az érvénytelen feltételek viszont nem válnak ez által érvényessé.

⁶ „A törvény az érvényesen megállapított díjakat, jutalékokat és költségeket - az adott esetben forintra történő átváltás kivételével - nem módosítja, mivel ezt semmi nem indokolná ...” [a 9. §-hoz fűzött miniszteri indokolás]

4. Az egyes fogyasztói kölcsönszerződésekből eredő követelések forintra átváltásával kapcsolatos kérdések rendezéséről szóló 2015. évi CXLV. törvény (Forintosítási tv.2.) rendelkezései még kevésbé tekinthetők olyannak, amelyek a szerződés érvényességét céllozzák. A Forintosítási tv.2. mindenütt a „módosítás” kifejezést használja, és a Forintosítási tv.2. 13. §-ának (5) bekezdése egyértelműen úgy rendelkezik, hogy „[h]a a fogyasztó határidőben nem élt az (1) bekezdésben foglaltakkal [tehát, ha nem utasította vissza az ajánlatot, illetve nem mondta fel a szerződést], úgy kell tekinteni, hogy a pénzügyi intézmény által megküldött, e törvény rendelkezéseinek megfelelő szerződésmódosításra vonatkozó ajánlatot teljes körűen elfogadta, és a szerződés *közös megegyezéssel módosult*”. A Forintosítási tv.2. 10. §-ának (4) bekezdése ugyancsak tartalmazza azt a szabályt, hogy az a díj, jutalék és költség, amelyet a devizaalapú kölcsönszerződés az e törvény hatálybalépése előtt *érvényesen tartalmazott*, a szerződés része marad.

A törvényjavaslat általános miniszteri indokolása a törvény megalkotásának indokaként utal arra, hogy: „[a] 2008. és 2011. év vége is rámutatott arra, hogy a svájci frank potenciálisan jelentősen erősödhet a válság eszkalálódása idején. Ezért a még fennálló devizahitel állomány további veszélyt jelenthet a pénzügyi stabilitásra. Az árfolyamváltozásból adódó tehernövekedés a banki elszámolás pozitív hatását az esetek többségében lenullázta. ... Ezek a körülményváltozások nem voltak ésszerűen előreláthatóak és jelentős mértékben túlmentek a normális változások kockázatán. A törvény egyben azt a követelményt is teljesíti, hogy az érdekegyensúlyra törekedve figyelembe veszi valamennyi fél méltányos érdekeit, melyet a pénzügyi intézmények által elszenvedett veszteségek egy részének kompenzálásával is alátámaszt.” A körülményváltozásra és az érdekegyensúly megbomlására utalás egyértelművé teszi, hogy a jogalkotó nem a régi Ptk. 237. §-a (2) bekezdésének, hanem a régi Ptk. 226. §-ának (2) bekezdésének gondolatkerében mozog; ezek ugyanis a bírósági szerződésmódosítás régi Ptk. 241. §-ában meghatározott – és a 32/1991. (VI. 6.) AB határozat szerint a jogszabállyal történő szerződésmódosításra is megfelelően alkalmazandó – feltételei között szerepelnek.

A törvényjavaslat 29-30. §§-aihoz fűzött miniszteri indokolásból sem lehet más következtetést levonni. A vonatkozó indokolásrész ugyanis csak annyit mond, hogy a Dh2. törvény és a Forintosítási tv.1. „nem rendelkeznek arról, hogy e törvények rendelkezései mennyiben érintik azokat a pereket, amelyek az e törvények hatálya alá tartozó fogyasztói kölcsönszerződések érvénytelenségének (részleges érvénytelenségének) megállapítása, illetve jogkövetkezményeinek alkalmazása iránt folynak, illetve indulnak. E perek jelentős száma és az e körben bizonytalan jogalkalmazói gyakorlat szükségessé tette, hogy a jogalkotó e kérdésben is állást foglaljon, és normatív iránymutatást adjon arra vonatkozóan, hogy az érvénytelen fogyasztói kölcsönszerződések érvényessé, illetve hatályossá nyilvánítása esetén a felek által nyújtott szolgáltatások elszámolása során a jogalkalmazó szerveknek miként kell eljárnia”. Ez a normatív iránymutatás a Dh2. tv. 37/A. §-a, illetve a Forintosítási tv.1. 15/A. §-a.

A Dh2.tv. 37/A. §-a csak annyit mond ki, hogy „az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása során a felek fizetési kötelezettségét a bíróság – a 38. § (6) bekezdés szerinti felülvizsgált elszámolás adatainak alapul vételével – az e törvényben meghatározott elszámolási szabályok alkalmazásával állapítja meg”, vagyis csak annyit mond, hogy az érvényessé, hatályossá nyilvánítás során is alkalmazni kell az elszámolási elveket és szabályokat, elsősorban a túlfizetesként való elszámolást, illetve ennek keretében sem lehet felülbírálni az elszámolás eredményét; a fél fizetési kötelezettségét tehát az elszámolás eredményéhez *képest* kell megállapítani, figyelembe véve, hogy az elszámolás során esetleg már került sor visszatérítésre.

A Forintosítási tv.1. 15/A. §-ának (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy „az érvénytelenség jogkövetkezményeinek levonása iránt indult és folyamatban lévő perekben e törvénynek a forintra váltást megállapító szabályait a fogyasztónak az elszámolási törvény alapján teljesített elszámolás szerint meghatározott, deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződésből eredő tartozásának összegére is alkalmazni kell”, vagyis ha az érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás körében a lerovó pénznem deviza, akkor azt a Forintosítási tv.1. 10. §-a alapján a forintosítás fordulónapján azt át kell váltani forintra.

Ez azonban nem zárja ki, hogy az árfolyamkockázat-telepítésének érvénytelenségére a fogyasztó

hivatkozzék, hiszen ha az érvénytelenségi hivatkozása a 2/2014. PJE határozat alapján alapos, és a lerovó pénznemre vonatkozó kikötés teljes egészében érvénytelen, azt az érvényessé vagy hatályossá nyilvánítás körében a bíróság nem alkalmazhatja, vagyis az érvényessé vagy hatályossá nyilvánított szerződés már nem minősíthető „deviza vagy devizaalapú fogyasztói kölcsönszerződés”-nek, mert a kirovó pénznem a ténylegesen teljesített összeg pénzneme, vagyis a forint lesz. Ellenkező értelmezés esetén a jogkövetkezmények alkalmazása sértené az államnak a 93/13/EGK irányelv 6. cikkének 1. bekezdéséből fakadó kötelezettségeit, miszerint „[a] tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve”, mert amennyiben a forintosításra nem a folyósított pénzösszeg átszámítására irányadó napon érvényes, hanem a Forintosítási tv.1., illetőleg a Forintosítási tv.2. rendelkezései szerint meghatározott árfolyamon kerülne sor, akkor a fogyasztó kénytelen lenne a folyósított pénzösszeg átszámítására irányadó napon érvényes és a forintosítási törvényben meghatározott árfolyam különbözetéből eredő többletterheket (különösen: a tőkeösszeg forintban kifejezett összegének emelkedését) viselni.

A Forintosítási tv.1. 15/A. §-ának (3) bekezdése pedig csak annyit mond ki, hogy „[a] fogyasztói kölcsönszerződés érvényessé nyilvánítása esetén a feleknek az elszámolási törvény alapján teljesített elszámolás eredményeként meghatározott szerződéses jogait és kötelezettségeit e törvény szabályai alapján kell megállapítani”, vagyis abban az esetben, ha a szerződést a bíróság érvényessé nyilvánítja, akkor a kamat mértékét a forintosítás határnapját követően deviza vagy deviza alapú szerződés esetén a Forintosítási tv.1.11-14. §-a, forintkölcsön esetén a Forintosítási tv.1. 14. §-a alapján kell megállapítani. Ez a rendelkezés tehát a forintosítás határnapját követően alkalmazandó kamatmértékre vonatkozóan tartalmaz rendelkezést.

III. Ugyancsak problematikus az az álláspont, hogy ha egyes érvénytelenségi okok kiküszöbölésével a szerződést érvényessé nyilvánították, akkor a szerződés érvénytelenségének megállapítását más okból utóbb nem lehet megállapítani.

Ennek kapcsán az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél tárgykorú joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye VI/5. pontjában olvasható többségi álláspont is az volt, hogy „[a] szerződés érvényessé nyilvánítása csak a rendelkezési elv által kijelölt eljárásjogi keretek között érvényesülhet. A szerződés érvényessé nyilvánítása nem jelent állásfoglalást a bíróság részéről a per tárgyává nem tett szerződési feltételek érvényességét illetően. A rendelkezési elv érvényesülésének következménye pedig ebben az esetben is az, hogy a bíróság a per tárgyává nem tett feltételek érvényességét nem vizsgálja, és a nem vizsgált feltételek érvényességét a fél további perekben szabadon vitathatja”.

Ebből adódóan még abban az esetben is, ha bármely fenti törvény egyes érvénytelenségi okok (árfolyamrés, egyoldalú szerződésmódosítás, árfolyamkockázat) tekintetében olyannak lenne tekinthető, amely az érvénytelenségi ok kiküszöbölésével a szerződést érvényessé nyilvánítja (ami a fentiek szerint nem helytálló értelmezés), ez akkor sem lenne akadálya annak, hogy a bíróság a szerződés részleges vagy teljes érvénytelenségét más okból állapítsa meg.

IV. A II-III. pontban foglalt értelmezés megfelel az eddigi tanácskozások többségi álláspontjának.

1. A 2014. évi XXXVIII. törvény (DH1 tv.), a 2014. évi XL. törvény (DH2 tv.) és a 2014. évi LXXVII. törvény (forintosítási tv.) értelmezésével és gyakorlati alkalmazásával összefüggő bírósági kérdések tárgyában a Kúria Polgári Kollégiumában - 2015. június 22-én, 23-án, 29-én és július 2-án - a devizahiteles pereket tárgyaló kúriai bírák, valamint a főtanácsadók részvételével megtartott megbeszéléseken kialakított álláspontokról szóló Emlékeztető IV/8. pontja megerősítette a Összefoglaló vélemény) VI/5. pontjába foglalt többségi álláspontot.

Ugyanezen emlékeztető IV/14. pontja leszögezi, hogy „[n]incs szó ... sem minden érvénytelenségi ok forintosítási tv. általi ex nunc orvoslásáról, sem érvényes szerződés jogszabály (forintosítási tv.) általi módosításáról. Utóbbiról azért nem, mert a forintosított devizaalapú szerződés más okból is lehet részlegesen vagy teljesen érvénytelen, mint amit a DH1 és DH2 tv. kezelt. A forintosítás tehát olyan sui generis jellegű módosítás, amely nem képezi akadályát az általa nem érintett szerződési feltételek esetleges érvénytelenségének. ... Mindez azt jelenti, hogy az érintett szerződéseknek mégis csak van, illetve lehet(ett) olyan létszakasza a szerződéskötéstől a forintosításig terjedő, de még az azutáni

időszakban is, amely alatt a szerződés akár a DH1 és a DH2. törvényeken túlmutató okok miatt is részlegesen vagy teljesen érvénytelennek tekinthető”.

2. A Civilisztikai Kollégiumvezetők 2015. november 9-10. napján a Magyar Igazságügyi Akadémián tartott Országos Értekezletről készült Emlékeztető II/A. napirendi pontjának II/1. pontja is azt a megközelítést veszi alapul, hogy a forintosítás nem akadályozza az árfolyamkockázat telepítésére vonatkozó kikötés érvénytelensége megállapításának, hiszen kifejezetten úgy foglal állást, hogy „[a]bban az esetben, ha az adott szerződés tekintetében az 2/2014. PJE határozat 1. pontjának harmadik bekezdésében megjelölt okból teljesen érvénytelen, és ezért a fogyasztó az árfolyamkockázat viselésére nem kötelezhető, a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása esetén ... az érvényessé vagy hatályossá nyilvánított szerződés – minthogy a kirovó pénznem megváltozása miatt már nem minősül devizaszerződésnek – nem tartozik a 2014. évi LXXVII. törvény hatálya alá.” [1.1. alpont].

Ugyancsak összeférhetőnek tartja a forintosítással más érvénytelenségi ok megállapítását, hiszen azt is rögzíti, hogy „[a]bban az esetben, ha az adott szerződés nem a 2/2014. PJE határozat 1. pontjának harmadik bekezdésében megjelölt okból, hanem valamely más okból teljesen érvénytelen a szerződés érvényessé vagy hatályossá nyilvánítása esetén a forintosítás határnapjáig a szerződésben kikötött pénznemet kell kirovó pénznemként alapul venni. A forintosítás határnapján a tartozást a 2014. évi LXXVII. törvényben meghatározott árfolyamon át kell számítani forintba, így a marasztalás – amely a forintosítás határnapját követően történik – forintban történik” [1.3. alpont]

Ugyanezen Emlékeztető II/A. napirendi pontjának II/3. pontja ismételten megerősítette a az érvénytelenség jogkövetkezményeinek alkalmazhatósága kölcsönszerződéseknél tárgykörű joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye VI/5. pontjában olvasható többségi álláspont a szerződés érvényessé nyilváníthatósága tekintetében.

3. A devizahiteles peres eljárásokban előterjesztett új érvénytelenségi keresetek tárgyában a Civilisztikai Kollégiumvezetők Országos Értekezlete keretében, 2016. március 17-én tartott szakmai konzultációról készült külön Emlékeztető 6. pontja szintén foglalkozott a kérdéssel.

Az Emlékeztető szerint: „[a] forintosítási törvény eredetileg a hatálya alá tartozó, még fennálló devizaalapú szerződések, illetve a megszűnt szerződésekben még fennmaradó tartozások meghatározott fordulónappal történő jövőbeli forintra váltásáról rendelkezett. A forintosításra a DH1 tv. és a DH2 tv. szerinti részleges érvénytelenséget eredményező okokkal kapcsolatos önkéntes banki elszámolásokra figyelemmel került sor. Tekintettel arra, hogy önmagában a devizaalapú hitelszerződési konstrukció, így az árfolyamkockázat kedvező kamatmérték melletti fogyasztóra való hártása nem érvénytelen, a forintosítási törvény nem értelmezhető érvénytelenségi okot kiküszöbölő szerződésmódosításként”.

Az emlékeztető kifejti azt is, hogy „[a]nnak érdekében, hogy az érintett szerződésekben tipikusan jelentkező érvénytelenségi hibák külön egyedi perindítás nélküli gyors és hatékony kiküszöbölésére sor kerülhessen, rendelkezett a jogalkotó a DH1 és DH2 törvények alapján az árfolyamrész és a tisztességtelen ászf-ek miatti részleges érvénytelenség sajátos orvoslásáról. A bankok önkéntes elszámolási kötelezettségének a törvényi előírása azonban nem zárta ki annak lehetőségét, hogy az adott szerződés más okból esetleges további részleges vagy akár teljes érvénytelensége iránt sikerrel lehessen perelni, a jogalkotó ezért csak a folyamatban lévő érvénytelenségi perek felfüggesztését rendelte el a felülvizsgált elszámolás bejelentéséig. A 2015. évi CXLV. törvény 28-29. §-ai pedig a DH2 és a forintosítási törvények módosításával arra az esetre adtak útmutatást, ha a folytatódó, illetve újonnan induló perekben a fogyasztó további, a DH1. és DH2 tv. szerinti érvénytelenségi okokon túlmutató okból kérné a DH2 tv. 37. § (1) bekezdése alapján a hatályossá, illetve érvényessé nyilvánítást”.

V. Kétségtelen, hogy az 1/2016. PJE határozat indokolásának III. 1. c. pontja szerint „[a] DH1 és DH2 tv. ismertett rendelkezései alapján megállapítható, hogy a jogalkotó – utólag – kiküszöbölte és orvosolta a folyósított kölcsön, illetve a meghatározott törlesztő részletek összegében jelentkező tisztességtelen különmű devizaárfolyamokat és a tisztességtelen egyoldalú kamat-, költség- és díjemelést lehetővé tevő, egyedileg meg nem tárgyalt, illetve általános szerződési feltételeket”.

Ki kell azonban emelni a szöveg folytatását is: „[e]zzel a jogalkotó nem csak a múltra, hanem a jövőre nézve, a deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekre is irányadóan rendezte *az alkalmazandó deviza átszámítási árfolyamot, valamint a kamatok, a költségek és a díjak mértékét*. Mivel pedig ezek meghatározása törvényen alapul, e feltételek szükségképpen tisztességes általános, illetve egyedileg meg nem tárgyalt szerződési feltételt jelentenek, és szerződéses tartalmat eredményeznek [Ptk. 209. § (6) bekezdés], továbbá jogszabályba ütközőnek sem minősülhetnek”.

Hangsúlyozni kell, hogy a jogegységi határozat indokolása – figyelemmel az idézett mondatot megelőzően írtakra is – azt rögzíti, hogy a különmű árfolyamok alkalmazását előíró, illetve az egyoldalú kamat-, költség- és díjemelésre vonatkozó szerződéses rendelkezések tisztességtelenségének megállapítása, illetve elbírálása, az ezek tisztességtelenségéből eredő sérelmek rendezése a Dh1.tv. és a Dh2. tv. rendelkezései folytán megtörtént, így ezek – és kizárólag csak ezek – a kérdések további jogvita tárgyát nem képezhetik.

Az átszámítási árfolyam jogszabályi meghatározása [Dh1.tv. 3. § (2)-(3) bekezdés] és az egyoldalú kamat-költség- és díjemelés figyelmen kívül hagyásának előírása [Dh2.tv. 4. § (1) bekezdés] pedig nem jelenti azt, hogy akár a kirovó pénznem meghatározása, akár az egyes, egyoldalú emelés nélkül figyelembe vett kamat-, költség- és díjtételek kikötése tekintetében olyan jogszabályban meghatározott kötelező tartalomról lenne szó, amelynek érvényessége ez okból nem vitatható [v. ö. Ptk. 209. § (6) bekezdés].

VI. A fenti megfontolásokra tekintettel a korábbi többségi álláspont megváltoztatása nem indokolt.

Budapest, 2016. november 28.

Dr. Wellmann György s. k.
kollégiumvezető

Dr. Pomeisl András József s. k.
kúriai főtanácsadó